

Tilsynssak – brudd på taushetsplikten etter helsepersonelloven § 21 og 21 a

16.12.2022 (2022/1048)

Saken gjelder klager over Statsforvalteren i Oslo og Vikens avgjørelse i en tilsynssak om brudd på taushetsplikt. I forbindelse med behandlingen av en søknad om BPA hadde saksbehandleren gjort oppslag i klagerens journaler fra samtaler med en behandler om psykisk helse. Klageren hadde gitt samtykke til at kommunen kunne innhente nødvendige opplysninger. Klagerens sentrale anførsel var at behandleren ikke skulle lagret journalen på et sted som var tilgjengelige for oppslag fra saksbehandleren. Det ble også anført at saksbehandleren hadde brutt taushetsplikten ved å lese journalen. Statsforvalteren omtalte bare den sistnevnte anførselen, og konkluderte med at taushetsplikten ikke brutt.

Sivilombudet er kommet til at det var i strid med begrunnelsesplikten i pasient- og brukerrettighetsloven § 7-4 a at ikke klageren ble informert om hvorfor hans hovedanførsel om at journalen var lagret på feil sted ikke ble behandlet videre. Ombudet ber Statsforvalteren sikre at det i fremtidige saker gis en begrunnelse for hvorfor vesentlige anførsler er utelatt fra tilsynssaker.

Ombudet har videre kommet til at det er begrunnet tvil om saken var tilstrekkelig utredet til å konkludere med at det ikke var brudd på taushetsplikten etter helsepersonelloven § 21 a. Ombudet ber Statsforvalteren behandle saken på nytt.

Ombudet har også merknader til kommunens praksis med å gi saksbehandlere tilgang til journaler for psykisk helse. Etter ombudets syn gir denne praksisen risiko for brudd på helsepersonelloven § 21 a. Statsforvalteren har påpekt at det er nødvendig med fokus for å unngå spredning av sensitiv informasjon i større grad enn nødvendig og utover det samtykket er ment å omfatte, og at de vil ta med seg dette i sitt videre tilsynsarbeid. Ombudet ber Statsforvalteren være oppmerksom på risikoene denne saken har avdekket.

Sakens bakgrunn

(1) A (heretter klageren) har cerebral parese, bruker rullestol og er avhengig av bistand fra en assistent, som han får gjennom ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Klageren har også mottatt psykisk helsehjelp fra en behandler i Oslo kommune.

(2) I 2019 søkte klageren om flere timer BPA. I forbindelse med søknaden om BPA samtykket klageren til at kommunen kunne «innhente nødvendige opplysninger fra fastlege, andre enheter i kommunen eller sykehus». Dette ble gjort da han signerte søknadsskjemaet for BPA, som inneholdt en integrert samtykkeerklæring.

(3) I en samtale med kommunens saksbehandler i BPA-saken kom det frem at saksbehandleren hadde lest i journalene fra behandlingen klager fikk for sin psykiske helse. Da klageren tok dette opp med sin behandler, oppfordret hun klageren over SMS til å sende inn en klage på grunn av det hun beskrev som «tydelig brudd på taushetsplikten». Behandleren skrev også at hun ville slutte å føre journal på denne måten og ta forholdet opp med sin leder.

(4) Klageren sendte 18. desember 2020 inn en klage til Statsforvalteren i Oslo og Viken på brudd på taushetsplikten. Han gjorde gjeldende at behandleren hadde brutt taushetsplikten ved å tilgjengeliggjøre sensitive opplysninger om ham for andre. Det ble også anført at saksbehandleren i kommunen urettmessig hadde tilegnet seg taushetsbelagte opplysninger.

(5) Statsforvalteren i Oslo og Viken åpnet tilsyn og ba kommunen og saksbehandleren komme med en uttalelse til klagen. I sitt svar til Statsforvalteren skrev kommunen blant annet at saksbehandleren hadde innhentet nødvendige opplysninger fra fagsystemet Gerica på bakgrunn av samtykket i søknaden. Videre skrev kommunene at «[o]pplysningene fra journalnotatene ble brukt til å opplyse saken om økning av BPA timer og påfølgende klagesak». I svaret sto også følgende uttalelse fra saksbehandler:

«Med bakgrunn i dette samtykket innhentet jeg nødvendige opplysninger i fra fagsystemet Gerica. Min tildelte rolle i fagsystemet gir meg tilgang til de fleste journalnotater, deriblant journaler fra psykisk helse. Opplysningene fra journalnotatene ble brukt til å opplyse saken om økning av BPA timer og påfølgende klagesak. I møter med bruker underveis i saksgangen fremkom det at jeg hadde lest informasjon i notater fra psykisk helse som jeg mente vedrørte saken.»

(6) Statsforvalteren kom i avgjørelse 20. desember 2021 til at kommunen ikke hadde brutt «taushetsplikten» i helsepersonelloven § 21 a, jf. § 16. I begrunnelsen viste Statsforvalteren til at de «legger til grunn at pasienten har samtykket til at opplysninger om han kan innhentes, og at helsepersonellets oppslag i journalen var knyttet til helsehjelp».

(7) Saken ble så klaget inn til Sivilombudet. I klagen hit ble det blant annet gjort gjeldende at Statsforvalterens behandling var overfladisk og at de ikke hadde omtalt klagen over behandlerens brudd på taushetsplikten. Det ble også anført at saksbehandleren i kommunen hadde tilegnet seg svært sensitive opplysninger som åpenbart ikke hørte hjemme der saksbehandleren fant dem.

Våre undersøkelser

(8) Etter en gjennomgang av klagen hit og sakens dokumenter fant vi grunn til å undersøke enkelte spørsmål nærmere med Statsforvalteren i Oslo og Viken. I brev 28. juli 2022 spurte vi Statsforvalteren om hvorfor de ikke hadde kommentert klagerens anførsel om at behandleren hadde brutt taushetsplikten ved å dele sensitive opplysninger om ham, jf. helsepersonelloven § 21. Vi viste til SMSen behandleren hadde sendt klageren hvor hun skrev at det var «tydelig brudd på taushetsplikten».

(9) Til dette svarte Statsforvalteren at siden det ble opplyst at behandleren hadde sluttet å føre notater elektronisk og skulle ta opp saken med sin leder, anså de det ikke som formålstjenlig å følge opp dette ytterligere. Statsforvalteren hadde derfor avgrenset tilsynssaken til å gjelde spørsmålet om saksbehandlerens innhenting av journalopplysninger i forbindelse med behandlingen av BPA-søknaden var i tråd med helsepersonelloven § 21 a.

(10) Vi stilte videre spørsmål om saken var tilstrekkelig utredet til å konkludere med at det ikke var brudd på helsepersonelloven § 21 a. Vi lurte blant annet på om Statsforvalteren var kjent med det nærmere innholdet i søknaden om BPA og med hvilke journalopplysninger saksbehandleren hadde lest. Dessuten stilte vi spørsmål om hvilke vurderinger Statsforvalteren hadde foretatt av om opplysningene saksbehandleren hadde lest var nødvendige for behandlingen av søknaden om BPA.

(11) Statsforvalteren viste til at de har plikt til å opplyse saker, men at de er tilbakeholdne med å innhente opplysninger hvis de mener det ikke er nødvendige for å avgjøre saken. I dette tilfellet vurderte de det ikke som nødvendig å innhente BPA-søknaden eller journalopplysningene.

(12) Videre opplyste Statsforvalteren at de oppfattet det som uomtvistet at psykisk lidelse var delgrunnlag for søknaden om BPA, og at det derfor var relevant å innhente journal fra psykisk helse. De pekte på at både kommunen og helsepersonellet i saken har opplyst at opplysningene var innhentet lovlig og ble brukt til å opplyse saken om BPA.

(13) Vi ba også Statsforvalteren redegjøre for hvorfor det i et tilfelle som dette ikke bes om en uttalelse fra behandleren om de aktuelle helsespørsmålene, istedenfor å gi saksbehandler full tilgang til journalen. Hvordan ville kommunen fått tilgang til relevante helseopplysninger dersom behandleren hadde benyttet et annet system enn Gerica, hvor saksbehandler ikke har tilgang?

(14) Til dette svarte Statsforvalteren at helsepersonellet da måtte ha rettet en henvendelse til behandleren, som måtte vurdert hva som var nødvendige opplysninger for søknaden. Statsforvalteren skriver at de «ser at i et slikt tilfelle vil man kunne skjerme deler av journalen som ikke anses som relevant». Videre bemerket statsforvalteren at det kan være krevende for en lege/psykolog å vurdere hva som er «nødvendige opplysninger» i en BPA-sak, og at resultatet uansett vil kunne bli at hele journalen utleveres.

(15) Avslutningsvis bemerket Statsforvalteren at spørsmålene fra ombudet i denne saken reiser viktige problemstillinger som de vil ta med seg i sitt tilsynsarbeid. De uttalte at de spesielt ser «at det er nødvendig med fokus for å unngå spredning av sensitiv informasjon i større grad enn nødvendig og ut over hva pasientens samtykke er ment å omfatte.» Videre skriver Statsforvalteren at samtykkeskjemaet som kommunen benytter kan forbedres og at de vil ta opp dette med kommunen direkte.

(16) Klageren kom med merknader til Statsforvalterens redegjørelse 21. september 2022. Han skriver blant annet at Statsforvalterens behandling er overfladisk når de avgrenser sin behandling mot spørsmålet om behandleren skrev journalopplysningene på feil sted, og at opplysningene fortsatt ligger der og er tilgjengelig. Han skriver videre at:

«Faktum er at min saksbehandler har sittet og lest igjennom alle journalnotatene fra alle mine samtalebehandlinger for å se om hun kunne finne noe som var relevant for BPA-søknaden min. Hun har med det sikret seg et omfang av pasientopplysninger om meg som er langt utenfor hva som er 'nødvendige opplysninger' for å behandle den aktuelle søknaden.»

(17) Statsforvalteren hadde ingen øvrige merknader.

Sivilombudets syn på saken

(18) Spørsmålene i saken er hvorvidt den sentrale anførselen i klagerens anmodning om vurdering av mulig pliktbrudd hos sin behandler ble tilstrekkelig behandlet i tilsynssaken, og om saken var tilstrekkelig utredet til at det kunne konkluderes med at bestemmelsen om urettmessig tilegnelse av journalopplysninger i helsepersonelloven § 21 a ikke ble brutt av saksbehandleren i BPA-saken. Ombudet behandler også spørsmålet om kommunens praksis

med å gi saksbehandlere tilgang til journaler for psykisk helse innebærer en risiko for brudd på denne bestemmelsen.

(19) Det er for ombudet uklart hvilken stilling den ansatte i kommunen som ga klageren behandling for psykisk helsehjelp hadde, men det virker klart at hun ga helsehjelp, jf. helsepersonelloven § 3 tredje ledd. Ombudet legger også til grunn at saksbehandleren i kommunen var omfattet av helsepersonelloven, slik Statsforvalteren synes å ha gjort. Ombudet anser dermed både behandleren og saksbehandleren for å være omfattet av bestemmelsene om taushetsplikt i helsepersonelloven kapittel 5, jf. loven § 2.

Statsforvalterens begrunnelse

(20) I klagen til Statsforvalteren ble det anført både at klagers behandler for psykisk helse hadde brutt sin taushetsplikt etter helsepersonelloven § 21 ved å føre journaler på en måte som var tilgjengelig for kommunens saksbehandler, og at kommunens saksbehandler hadde brutt forbudet mot urettmessig tilegnelse av journalopplysninger i helsepersonelloven § 21 a.

(21) I sin avgjørelse 20. desember 2022 nevner ikke Statsforvalteren anførselen om at behandleren hadde brutt taushetsplikten, og denne anførselen ble heller ikke omtalt i noen av de øvrige dokumentene som ble sendt til klageren. Spørsmålet er om Statsforvalterens begrunnelse på dette punktet er i tråd med kravene til behandling av anmodninger om vurdering av pliktbrudd i pasient- og brukerrettighetsloven § 7-4.

(22) Etter pasient- og brukerrettighetsloven § 7-4 kan pasienten be tilsynsmyndigheten om en vurdering dersom han/hun mener bestemmelser om plikter fastsatt i eller i medhold av helsepersonelloven er brutt til ulempe for seg. Statsforvalteren skal etter § 7-4 a første ledd vurdere de synspunkter som er fremsatt i en slik anmodning. Slik bestemmelsen i § 7-4 a lød på avgjørelsestidspunktet var det etter fjerde ledd krav om at statsforvalteren skal «gi underretning om resultatet av sin behandling av saken og en kort begrunnelse for resultatet, så langt taushetsplikten ikke er til hinder for dette».

(23) Bestemmelsen er endret med virkning fra 1. juli 2022 ved at § 7-4 a fjerde ledd har blitt til femte ledd og nå lyder slik: «Statens helsetilsyn eller statsforvalteren skal gi den som har fremsatt en anmodning informasjon om hvordan tilsynsmyndigheten har fulgt opp henvendelsen». I forarbeidene er det presisert at endringene er ment som en forenkling, og at innholdet i bestemmelsen ikke skal forstås annerledes, jf. Prop. 57 L (2021-2022) side 48. På samme side fremgår det at tilbakemeldinger til klageren om anmodninger om tilsyn som ikke skal behandles ytterligere «skal inneholde en kort begrunnelse om hvilken vurdering statsforvalteren har gjort. Begrunnelsen skal være dekkende og forståelig for mottakeren, men det kan ikke kreves en lengre forklaring». Etter ombudets oppfatning er det på bakgrunn av uttalelsene i forarbeidene neppe avgjørende for denne saken om Statsforvalterens begrunnelse vurderes etter någjeldende eller tidligere ordlyd. Vi har imidlertid tatt utgangspunkt i den ordlyden som gjaldt på avgjørelsestidspunktet.

(24) Hvilke krav som kan stilles til begrunnelsen i den enkelte sak, må vurderes konkret. I uttalelsen i SOM-2018-169 presiserte ombudet at begrunnelsen bør reflektere hovedtrekkene i tilsynets vurderinger, og utformes slik at det klart fremgår at de sentrale problemstillingene er selvstendig og forsvarlig vurdert. Videre uttales det at begrunnelsen bør berøre de mest sentrale anførselene i saken.

(25) I Statsforvalterens svar til ombudet begrunner de avgrensingen av saken med at det «[i] henvendelsen fra klager ble [...] opplyst at [behandleren] som hadde ført samtalene i Gericca hadde sluttet å føre notater elektronisk og at hun skulle ta opp saken med sin leder». Statsforvalteren anså det derfor «ikke som formålstjenlig å følge opp dette ytterligere», og avgrenset tilsynssaken mot denne delen av klagen.

(26) Ombudet har ikke gått inn på om Statsforvalterens avgrensning av saken er i tråd med regelverket, men klageren burde uansett blitt orientert om denne avgrensningen og hvorfor den ble gjort. Anførselen om feil ved behandlerens journalføring var en av klagerens hovedgrunner til å henvende seg til Statsforvalteren, og klagen ble sendt som følge av at behandleren selv opplyste at hun vurderte forholdet som et brudd på taushetsplikten. Når anførselen ikke ble kommentert ga det et inntrykk av at den var oversett.

(27) Ombudet har etter dette kommet til at det var i strid med begrunnelsesplikten i pasient- og brukerrettighetsloven § 7-4 a at klageren ikke ble informert om hvorfor en sentral del av klagen ble utelatt fra behandlingen. Når dette ikke ble gjort var ikke begrunnelsen dekkende og forståelig for mottakeren.

(28) Ombudet ber Statsforvalteren i fremtidige saker sikre at de gir en begrunnelse for hvorfor vesentlige anførsler blir utelatt fra tilsynssaker opprettet etter anmodninger om vurdering av pliktbrudd.

Utredningsplikten – var saken tilstrekkelig opplyst til å konkludere med at det ikke var begått lovbrudd?

(29) Statsforvalterens avgjørelse konkluderer med at saksbehandlers oppslag i klagers journalopplysninger ikke medførte brudd på taushetsplikten etter helsepersonelloven § 21 a, da de la til grunn at klageren hadde samtykke til innhenting av opplysninger og at oppslagene «var knyttet til helsehjelp».

(30) Helsepersonelloven § 21 a lyder:

«Det er forbudt å lese, søke etter eller på annen måte tilegne seg, bruke eller besitte opplysninger som nevnt i § 21 uten at det er begrunnet i helsehjelp til pasienten, administrasjon av slik hjelp eller har særskilt hjemmel i lov eller forskrift.»

(31) Klagerens samtykke i søknadsskjemaet for BPA gjaldt kommunens innhenting av «nødvendige opplysninger fra fastlege, andre enheter i kommunen og sykehus». Samtykket må forstås som avgrenset til opplysninger som var nødvendige for å behandles søknaden om BPA.

(32) Spørsmålet det tas stilling til her er om Statsforvalterens utredning av et mulig brudd på helsepersonelloven § 21 a tilfredsstillende kravene som må stilles til en tilsynssak opprettet etter anmodning fra pasienten, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 7-4.

(33) Statsforvalterens behandling av tilsynssaker er ikke omfattet av kravene til utredning av enkeltvedtak i forvaltningsloven § 17 første ledd. Det er likevel klart at allmenne prinsipper om forsvarlig saksbehandling stiller krav om at også tilsynssaker må utredes forsvarlig. Videre må Statsforvalterens avgjørelse behandles på grunnlag av rett faktum, og riktig forståelse av gjeldende rett, se ombudets uttalelse 22. desember 2020 (SOM-2020-291).

(34) Kommunen har opplyst at klagerens søknad om flere timer BPA var delvis begrunnet med hans psykiske helse. Statsforvalteren har imidlertid ikke innhentet søknaden for å se nærmere på hvordan den var begrunnet. Det er heller ikke stilt spørsmål til kommunen om hvilke opplysninger som var ansett nødvendig for behandling av søknaden om BPA, eller om hvilke oppslag som ble gjort i journalen og hva som ble lest der.

(35) Utredningen av saken besto i hovedsak av å innhente kommunens syn. I svaret skrev kommunen ved bydelen at saksbehandler etter deres syn hadde opptrådt i tråd med bydelens rutiner og nasjonale føringer for saksbehandling og at hun er tildelt tilganger i fagsystemet Gerica som er i tråd med gjeldene bestemmelser for taushetsplikt. Saksbehandler egen vurdering var inntatt i kommunens svar, og der fremgikk det at hun hadde gjort oppslag i journalnotater som hun mente var nødvendige for BPA-saken og i tråd med klagers samtykke. Ved vurderingen av om utredningen var tilstrekkelig har det betydning at behandlerens SMS til klageren tilsa at behandler mente saksbehandlers tilgang på journalnotater utgjorde et brudd på behandlerens taushetsplikt. Selv om det ble ansett nødvendig med informasjon om klagerens psykiske helse for å behandle søknaden om BPA, kan det ikke utelukkes at omfanget av opplysningene saksbehandleren fikk tilgang til ved å kunne gå inn i journalen gikk utover det som var nødvendig og omfattet av klagerens samtykke.

(36) Uten informasjon om hvilke journaloppslag som ble foretatt, og om det nærmere innholdet i søknaden, er det etter ombudets oppfatning uklart om Statsforvalteren har hatt tilstrekkelig grunnlag for å foreta en selvstendig vurdering av om saksbehandlers oppslag var nødvendige for saksbehandlingen av BPA-saken. Når det ikke er innhentet slik opplysninger, baserer Statsforvalterens vurdering seg i for stor grad på tilsynssubjektets egen forklaring og vurdering.

(37) Ombudet har på denne bakgrunn kommet til at det er begrunnet tvil om saken var tilstrekkelig utredet til å konkludere med at det ikke forelå brudd på helsepersonelloven § 21 a. Ombudet ber derfor Statsforvalteren behandle saken på nytt og innhente nødvendige opplysninger.

Kommunens praksis med oppslag i journal ved søknadsbehandling

(38) Ombudet har funnet grunn til å komme med enkelte merknader til en praksis hvor kommunens saksbehandlere i helse- og omsorgssaker selv gjør oppslag i helsejournaler for å vurdere søknader. Ombudet tar forbehold om at det nærmere omfanget av saksbehandlerens

tilganger og hvordan journalføringssystemet Gerica er oppbygget, ikke har vært en del av våre undersøkelser. Merknadene er basert på opplysninger som har kommet frem i denne saken.

(39) Både helsepersonelloven §§ 21 og 21 a regulerer taushetsplikten til helsepersonell. Mens § 21 sier at helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om noens personlige forhold, gir § 21 a et forbud mot å tilegne seg slike opplysninger uten at det er begrunnet i helsehjelp.

(40) Reglene er både begrunnet med hensynet til den enkelte pasient og til samfunnet. Personer skal kunne kontakte helsetjenesten ved behov for hjelp, uten å være redd for at uvedkommende får tilgang til opplysninger av personlig forhold, se Ot.prp.nr. 25 (2007-2008) kapittel 11.4. Høyesterett har lagt vekt på at taushetsplikten er et «bærende element i tilliten til helsetjenesten og det enkelte helsepersonell» og «at helsepersonells taushetsplikt ivaretar verdier som er gitt sterk beskyttelse», se HR-2018-2452-A. Det er derfor viktig at man har systemer og praksis som på best mulig måte sikrer taushetspliktige opplysninger om pasienter. Dette er ikke minst viktig for personer som oppsøker psykisk helsehjelp for å snakke om personlige problemer, da tilliten til en slik behandler er særlig avgjørende.

(41) Helsepersonell kan likevel ha et legitimt behov for å dele og tilegne seg opplysninger om personlig forhold. Det er derfor anledning til å gjøre unntak fra taushetsplikten, jf. helsepersonelloven §§ 22 til 29 e. Bestemmelsene må anvendes på bakgrunn av at helsepersonell bør kunne innhente og behandle pasientopplysninger der dette er nødvendig for å kunne gi forsvarlig helsehjelp, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1.

(42) Der pasienten gir et samtykke til å innhente eller dele opplysninger som er nødvendige for behandlingen av en søknad vil dette innebærer et unntak fra taushetsplikten, jf. helsepersonelloven § 22.

(43) Et samtykke til å innhente helseopplysninger vil etter ombudets syn normalt innebære at saksbehandler tar kontakt med aktuelle behandlingsansvarlige for å få en uttalelse, eventuelt for å få oversendt relevante deler av journalen, hvis det er nødvendig. I slike tilfeller vil behandler måtte foreta en vurdering av hvilke opplysninger som er nødvendig å oversende – og dermed er omfattet av samtykkeerklæringen. Som Statsforvalteren selv påpeker, vil behandleren da kunne skjerme opplysninger om personlige forhold som ikke er relevante.

(44) Siden behandleren for psykisk helsehjelp i kommunen hadde skrevet sine journaler i systemet Gerica, som saksbehandleren for søknaden om BPA hadde tilgang til, innhentet ikke saksbehandleren i denne saken opplysninger fra aktuelle behandlere, men benyttet sine tilganger til Gerica til å selv gå inn og lese journalnotater. Et samtykke til å «innhente» «nødvendige opplysninger» sier ikke noe om hvordan opplysningen skal innhentes, og formuleringen i samtykkeerklæringen utelukker ikke i seg selv at innhentingen kan skje ved direkte oppslag i journalen.

(45) Slik ombudet ser det gir imidlertid en praksis hvor saksbehandler selv går inn i journalen for å finne nødvendige opplysninger en klar risiko for at saksbehandleren tilegner seg langt mer

omfattende opplysninger om søkeren, enn det som er nødvendige opplysninger for å behandle for eksempel en søknad om BPA.

(46) Risikoen for unødige oppslag i taushetsbelagts opplysninger vil avhenge av hvor omfattende saksbehandlers tilganger er. Overordnede opplysninger om diagnoser og om hvilken helsehjelp som ytes og i hvilket omfang, vil ofte være nødvendige for vurderinger av helse- og omsorgstjenester. Denne saken gir imidlertid et inntrykk av at saksbehandler har lest journalen fra samtalene mellom klageren og behandleren om klagerens psykiske helse. Journaler fra behandling av psykisk helse kan inneholde svært sensitive opplysninger, som går utover det som er relevant for å avklare funksjonsnivået for en søknad om BPA.

(47) På generelt grunnlag vil det nok sjelden være nødvendig å slå opp i journaler fra samtaler og enkeltkonsultasjoner, men det kan ikke utelukkes at det kan være nødvendig i enkelte tilfeller. Om oppslagene som ble gjort i denne saken var nødvendig er det opp til Statsforvalteren å vurdere i den fornyede behandlingen av saken.

(48) Statsforvalteren har påpekt at det kan være vanskelig for en behandler å vite hva som er nødvendige opplysninger for en søknad om BPA, og at en anmodning om opplysninger fra behandler ofte kan ende med at hele journalen oversendes. Ombudet utelukker ikke at det i noen tilfeller kan være nødvendig å innhente fullstendige journalen for å behandle en søknad om BPA. I mange tilfeller vil imidlertid en uttalelse fra behandleren dekke saksbehandlerens behov for informasjon. Særlig hvis saksbehandleren presiserer hvilke opplysninger man mener er relevant for søknaden.

(49) Ombudet har forståelse for at det er en målsetting å effektivisere saksbehandlingen ved å benytte digitale løsninger, for eksempel ved å gi tilganger som muliggjør at saksbehandler selv innhenter relevante opplysninger. Forvaltningen plikter imidlertid å innrette bruken av digitale løsninger på en måte som gjør at den klarer å overholde de rettslige kravene i helsepersonelloven, og kan ikke ta i bruk løsninger uten å sikre at disse rammene overholdes.

(50) Statsforvalteren har i sitt svar til ombudet selv påpekt at det er nødvendig med fokus for å unngå spredning av sensitiv informasjon i større grad enn nødvendig og ut over hva pasienten har samtykket til, og at de vil ta med seg dette i sitt videre tilsynsarbeid. Statsforvalteren har også vist til at samtykkeskjema som kommunen benytter kan forbedres og at de vil ta opp dette med kommunen direkte.

(51) Ombudet er positiv til dette da de mener praksisen som er belyst i denne saken gir risiko for brudd på helsepersonelloven § 21 a. Ombudet ber derfor Statsforvalteren være oppmerksom på risikoene som denne saken har avdekket i sitt videre tilsynsarbeid. Ombudet vil også sende uttalelsen til Oslo kommune til orientering.

Konklusjon

(52) Sivilombudet er kommet til at det var i strid med begrunnelsesplikten i pasient- og brukerrettighetsloven § 7-4 a at ikke klageren ble informert om hvorfor hans hovedanførsel ikke

ble behandlet videre. Ombudet ber Statsforvalteren sikre at de i fremtidige saker gir en begrunnelse for hvorfor vesentlige anførsler er utelatt fra tilsynssaker.

(53) Ombudet har videre kommet til at saken ikke var tilstrekkelig utredet til å konkludere med at det ikke var brudd på forbudet mot urettmessig tilegnelse av taushetsbelagte opplysninger etter helsepersonelloven § 21 a. Ombudet ber derfor Statsforvalteren om å behandle saken på nytt.

(54) Ombudet ser også svakheter ved kommunens praksis med å gi saksbehandlere tilgang til journaler for psykisk helse istedenfor å be aktuelle behandlere om en uttalelse. Etter ombudets syn gir denne praksisen risiko for brudd på helsepersonelloven § 21 a. Ombudet ber derfor Statsforvalteren være oppmerksom på risikoene som denne saken har avdekket i sitt videre tilsynsarbeid. Uttalelsen sendes også til Oslo kommune til orientering.

16.12.2022 (2022/1048)